

Валерій Редько – доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, завідувач відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України (2018), м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти; проблеми конструювання змісту шкільних підручників іноземних мов; рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності школярів; теоретико-методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземної мови учнів; концептуальні засади організації професійної діяльності вчителів іноземних мов в умовах компетентнісно орієнтованого навчання тощо.

✉ labredko@ukr.net

🆔 <https://orcid.org/0000-0002-4035-4925>

УДК 373.3.016:81

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-116-125>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ, ЗМІСТУ І СТРУКТУРИ МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ 5–9 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті автор розглядає та інтерпретує концептуальні засади визначення цілей, змісту і структури модельних навчальних програм з іноземних мов для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), які створені очолюваним ним авторським колективом (2021 р.). Акцентується увага на тому, що представлені у змісті програм матеріали різнобічно відбивають концепцію Нової української школи й узгоджуються з тенденціями розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти.

Запропоновані науково-методичні концепти, презентовані у статті, дозволяють чіткіше уявити стратегічні напрями діяльності сучасних ЗЗСО, робота яких скеровується відповідними навчальними програмами, і має орієнтуватись на компетентнісну парадигму як філософію, котра формує інноваційний погляд на освіту та фундаментальні принципи її розвитку. Саме в цих напрямках інтерпретується місія оновлених навчальних програм.

Автор визначає соціальні та освітні передумови, обґрунтовує науково-методичні концепти, що слугували підґрунтям для створення програм, окреслює методологічні засади їх змісту, аналізує та узагальнює дидактичні та методичні аспекти компетентнісно спрямованої діяльності учнів і вчителів як основних суб'єктів навчального процесу, спрямованого на досягнення цілей і реалізації змісту навчання іноземної мови в сучасних ЗЗСО.

Зміст статті може слугувати дидактичними та методичними орієнтирами для перегляду установлених поглядів на соціальну місію іноземних мов у сучасному глобалізованому світовому соціумі та розвиток змісту шкільної іншомовної освіти, а також для оновлення пріоритетів у професійній роботі вчителів іноземних мов і всіх тих, хто долучений до цієї сфери.

Ключові слова: модельна навчальна програма, іноземні мови, цілі, зміст і структура, компетентнісно орієнтоване навчання.

Постановка проблеми. Цілі та зміст будь-якого шкільного навчального курсу, його послідовність вивчення та структурування за роками визначається навчальною програмою, яка

затверджується Міністерством освіти і науки України. Програма розробляється з метою реалізації Державного стандарту, затвердженого Кабінетом міністрів України.

Шкільну навчальну програму доцільно розглядати як нормативний документ, що окреслює коло основних знань, умінь і навичок з кожного окремо взятого навчального предмету (Савченко, 2018; Якиманская, 1994; Зорина, 1989).

Модельна навчальна програма з іноземних мов за статусом є документом, який створюється відповідно до соціальних потреб держави щодо рівня володіння випускниками навчальних закладів іноземними мовами. На сьогодні основними методологічними засадами для її розроблення слугують «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: викладання, навчання, оцінювання» (Ніколаєва, 2003), Закон України «Про освіту» (Про освіту, 2017), Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради (Recommendation, 2018) та інші документи (Державний стандарт, 2018; Ключевые компетенции, 2006; Методичні рекомендації, 2019). Окреслення цих питань стало предметом розгляду представленої статті.

Аналіз останніх досліджень. Питання змісту навчальних програм з іноземних мов і передумов, що зумовлюють його створення, перегляд й оновлення, завжди перебували на вістрі уваги різних представників освітньої галузі, зокрема методистів, учителів, науковців, працівників управлінських установ. Об'єктивно, що їх зміст оновлювався разом із зміною педагогічних парадигм упродовж усіх етапів розвитку вітчизняної шкільної освіти. Наприклад, за період існування суверенної України програми з іноземних мов для різних класів, типів шкіл і етапів навчання зазнавали змін або оновлювалися 14 разів. Усі ці трансформації відбувалися внаслідок змін соціальних потреб держави до рівня володіння іноземними мовами випускниками загальноосвітніх шкіл. Різноманітні аспекти змісту програм безпосередньо і опосередковано були об'єктом уваги і предметом наукових досліджень, результати яких ілюструвалися в різних публікаціях. Автори розглядали питання цілей, змісту і тематики іншомовного спілкування (Бим, 2010; Якиманская, 1994; Зорина, 1989; Методичні рекомендації, 2019), якісного та кількісного складу мовного матеріалу (Мартинова, 2004; Методичні рекомендації, 2019; Hartner, 2007), засобів формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності (Редько, 2017; Бим, 2010; Мартинова, 2004; Методичні рекомендації, 2019), засобів оволодіння мовною, мовленнєвою, соціокультурною, навчально-стратегічною компетентностями (Редько, 2020; Редько, 2018; Мартинова, 2004; Коньшева, 2004), об'єктів і видів контролю навчальних досягнень учнів (Ляшенко, 2014; Коньшева, 2004; Наказ, 2008; Hartner, 2007) тощо.

Відчутні кроки з боку авторів програм були здійснені в результаті гнучкого реагування на виклики часу та нові державні освітні документи, що з'явилися на початку ХХІ сторіччя, насамперед, це «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Ніколаєва, 2003). Цей документ слугував передумовою для кардинальних змін поглядів на шкільну іншомовну освіту. Об'єктивно, що він різнобічно вплинув на зміст відповідних навчальних програм. У тому поколінні державних документів уперше недвозначно мовилося про компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов, основні ідеї якого згодом почали активно відбиватися в дидактичних і методичних підходах до організації навчального процесу (методах, формах, принципах добору видів навчальної діяльності, способах пред'явлення, активізації та контролю рівнів засвоєння навчального матеріалу) та у змісті шкільних підручників та посібників як основних засобів навчання.

Мета статті – проаналізувати соціальні, дидактичні та методичні засади визначення цілей, змісту і структури вітчизняних модельних навчальних програм з іноземних мов для 5–9 класів ЗЗСО в умовах компетентнісної парадигми навчання та інтерпретувати науково-теоретичні концепти їх створення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значні зміни відбуваються в галузі шкільної іншомовної освіти в останні роки. Вони зумовлені стратегічними напрямами розвитку сучасних ЗЗСО, діяльність яких зорієнтовується на компетентнісну парадигму як філософію, що формує інноваційний погляд на освіту та фундаментальні принципи її розвитку. В Україні, услід за сві-

товою та європейською спільнотами, компетентісна ідея почала активно виходити на рівень освітньої політики і упроваджуватись у сферу навчання іноземних мов у сучасних ЗЗСО. Переконливим свідченням цього процесу стали Державний стандарт початкової освіти та навчальні програми з іноземних мов, створені на підґрунті його концептів (Державний стандарт, 2018; Шопулко, 2018). Це саме той чинник, який знаменував зміну пріоритетів у цілях і змісті навчання іноземних мов, зумовив перегляд засобів, які сприяють успішній їх реалізації у шкільній практиці. Оперативним відгуком на проголошені інновації став державний проєкт «Нова українська школа» (Нова українська школа, 2016), що ініціював оновлення шкільної освіти і чітко окреслив тенденції її розвитку та зумовив перегляд методів, форм, видів навчальної діяльності учнів і способів досягнення ними цілей, визначених створеними програмами для кожної вікової категорії здобувачів освіти. Для сфери шкільної іншомовної освіти основними орієнтирами упровадження зазначених трансформацій слугували дидактичні та методичні концепти компетентісної парадигми навчання, які зумовлювали перегляд усіх структурних компонентів змісту програм з навчання іноземних мов. Таке переорієнтування стратегічних напрямів розвитку вітчизняної школи, спрямування її на формування в учнів життєвих компетентностей потребує уточнення та зміни поглядів на деякі положення не тільки у змісті, але й в організації навчання, у тому числі в навчальних планах і програмах.

Усвідомлення змісту європейських стандартів насамперед спрямовує авторів навчальних програм і вчителів на переосмислення функцій іноземної мови, перегляду її місці в сучасному мобільному та глобалізованому світовому просторі. А відтак, зміна пріоритетів, яка відбулась в останнє десятиліття у світовій педагогічній галузі, детермінує аналогічні трансформації і у вітчизняній шкільній іншомовній освіті. Посилюється роль компетентісного, комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного підходів до навчання іноземних мов, активно спрямовуються їх функції на забезпечення учнів достатнім рівнем іншомовного спілкування, що давав би їм змогу без значних зусиль розпочинати й підтримувати мовленнєву взаємодію у межах програмової тематики, користуватися адекватними мовними засобами та дотримуватися особливостей нормативної комунікативної поведінки в різноманітних соціальних умовах спілкування. Ці трансформації збільшують навантаження на змістовий аспект шкільної іншомовної освіти. Окрім того, тенденція на формування в учнів ключових і міжкультурної іншомовної комунікативної як предметної компетентностей мотивує певне розширення змісту навчання, долучення до нього додаткових інформаційних (текстів для читання, аудіоматеріалів, діалогів тощо) та методичних матеріалів (вправ і завдань), які забезпечували б якісне оволодіння пропонованим змістом і сприяли б набуттю досвіду успішно виконувати мовні операції та мовленнєві дії для формування механізмів іншомовного спілкування.

Зазначені зміни в цілях навчання іноземних мов, зумовлені світовими тенденціями на активізацію міжнародних контактів у різних сферах життєдіяльності, спричинюють поглиблення обсягу навчального матеріалу. Як наслідок, об'єктивно виникла потреба в перегляді часових меж і кількості тижневих годин, які можуть бути відведені на засвоєння оновленого змісту, що давало б учням змогу на рівні базової освіти підвищувати якість володіння іноземною мовою як важливим засобом міжкультурного спілкування в сучасному мультилінгвальному та полікультурному світовому середовищі.

Для навчальних програм не існує єдиних усталених вимог до створення змісту і структури. Навчальні програми з кожного шкільного курсу мають свої змістові та структурні особливості. Єдине, що їх об'єднує і є спільним, це чітке визначення цілей навчання та орієнтованих засобів їх досягнення. Текстові вербальні та схематичні компоненти визначаються авторами програм відповідно до наявних потреб і уможливають чіткіше представлення їх змісту та забезпечують доступність його розуміння.

В останні роки навчальні програми з іноземних мов створюються за рамковим принципом: у них окреслюються спільні для всіх іноземних мов цілі навчання та пропонується узагальнена тематика спілкування для кожного класу у межах особистісної, публічної, освітньої сфер. Такий

підхід дозволяє вчителям і авторам підручників самостійно визначати інформаційну наповненість змісту наративів, які мають породжувати учні, та із змістом яких їм належить знайомитись у рецептивних видах мовленнєвої діяльності (письмових і аудіотекстах), долучати додаткові інформаційні матеріали, характерні регіонам їхнього проживання (краєзнавчий регіональний компонент).

Презентуємо та інтерпретуємо основні ідеї, закладені у зміст оновлених навчальних програм з іноземних мов для учнів 5–9 класів, і зосередимося на сутності представлених у них структурних компонентів та їх дидактичних і методичних функцій для забезпечення компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у межах зазначених класів.

Методологічними засадами для організації компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у 5–9 класах, на яке спрямовані цілі та зміст модельних навчальних програм, як зазначалося вище, слугують насамперед «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: викладання, навчання, оцінювання» (Ніколаєва, 2003), «Закон України Про освіту» (Про освіту, 2017), Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради (Recommendation, 2018).

Навчальний процес будується на підґрунті комунікативного, діяльсного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі.

Зміст програм акцентує увагу на тому, що *компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов* розглядається як здатність учнів відповідно до вікових особливостей і потенційних можливостей усвідомлено виконувати навчальні дії, що забезпечують оволодіння іншомовним спілкуванням в усній та письмовій формах у межах сфер, тем, ситуацій та з допомогою мовних засобів, окреслених чинною програмою (Редько, Полонська, 2018; Редько, 2020). А отже, *компетентна особистість учня* кожного класу за результатами вивчення іноземної мови повинна бути здатною демонструвати уміння ефективно користуватися іншомовною інформацією, окресленою її комунікативними потребами та презентованою соціальним оточенням, оцінювати її та добирати ту, яку потребує життєва діяльність, впливати на неї, адаптуючи її кількісні та якісні характеристики до власних іншомовних комунікативних потреб. Учень у межах змісту програм засобами іноземної мови повинен уміти аргументовано висловлювати власні думки, ідентифікувати зміст прочитаних і почутих текстів, дотримуватися в різних соціальних середовищах адекватної комунікативної поведінки під час спілкування, прийнятої у країнах, мова яких вивчається, демонструвати свої ставлення до отриманої інформації з усних і письмових джерел (Редько, 2018; Редько, 2017).

Компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов, деклароване змістом модельних навчальних програм, доцільно розглядати з кількох позицій: а) цілей шкільної іншомовної освіти, взагалі, та на певному етапі (класі) навчання, зокрема; б) особливостей добору та організації інформаційного змісту навчання іноземної мови; в) особливостей добору та використання методів, форм і засобів навчання відповідно до його умов; г) особливостей організації навчального процесу; д) особливостей об'єктів, форм і видів контролю навчальних досягнень учнів (Редько, Полонська, 2018; Полонська, 2017).

Відповідно до змісту програм **мета компетентісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–9 класів** полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані уміння й навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю у межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору й використання мовного та інформаційного матеріалу для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання під час читання та слухання.

Завдання навчання зумовлюються метою і спрямовуються на формування таких *умінь*:

- здійснювати спілкування в усній та письмовій формах у межах сфер, тем і ситуацій, визначених модельною навчальною програмою, відповідно до поставлених завдань;

- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого опанування іноземної мови;
- використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

У процесі навчання іноземною мовою спілкування комплексно реалізуються *освітня, виховна і розвивальна* функції не як окремі цілі уроку, а через зміст галузі та навчально-пізнавальні процеси.

Зміст навчання іноземної мови забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння нею у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених модельною навчальною програмою (Редько, 2020; Редько, 2017). Після закінчення *адаптаційного циклу (5–6 класи)* учні ЗЗСО, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня А2, а після отримання базової освіти (на кінець 9 класу) – В1, які характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджується із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (Ніколаєва, 2003).

Програми застерігають, що формування ключових компетентностей засобами іноземної мови не є одноразовим видом діяльності. Це тривалий процес, який не закінчується вивченням певної теми спілкування або завершенням навчання у закладі загальної середньої освіти. Робота в цій сфері зумовлюється тематикою, визначеною навчальною програмою для кожного класу. Серед ключових компетентностей є такі, формування яких відбувається постійно, у різних обсягах і напрямках упродовж усього процесу навчання іноземної мови. А є компетентності, вибіркове формування яких можливе лише у межах окремих тем спілкування. Окрім того, формування деяких ключових компетентностей може здійснюватись інтегровано у межах кількох тем на різних етапах навчання. А відтак, навчальна діяльність у певному класі, спрямована на формування деяких ключових компетентностей, може не відбуватись.

У програмах наголошується, що компетентнісно орієнтоване навчання іноземної мови доцільно розглядати не тільки як процес формування ключових компетентностей, але й також міжкультурної іноземною мовою комунікативної компетентності як предметної з усіма її компонентами (мовною, мовленнєвою, соціокультурною, навчально-стратегічною). Відповідно, цей феномен варто трактувати в таких аспектах:

1) міжкультурна іноземною мовою комунікативна компетентність учнів – це сукупність набутих учнями знань, умінь, навичок, способів діяльності, ставлень, мотивів, необхідних для усвідомленого виконання комунікативних дій, спрямованих на оволодіння іноземною мовою спілкуванням у межах вимог навчальної програми для кожного класу;

2) міжкультурна іноземною мовою комунікативна компетентність – це інтегрована характеристика особистості школяра, яка передбачає формування в нього здатності до набуття досвіду іноземною мовою спілкування в усній та письмовій формах у межах програмових вимог і забезпечує засвоєння культурних цінностей народу, мова якого вивчається;

3) формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності – це діяльність, що здійснюється у формі діалогу культур, яку має організувати вчитель і/або сприяти цьому зміст підручника у межах таких структурних компонентів: *мотиваційного* (ставлення учнів до навчання й усвідомлення соціальної потреби в оволодінні іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування; ціннісні орієнтації); *когнітивного* (знання, уміння, навички, досвід іншомовної комунікативної діяльності, що дає змогу адаптуватися до світового соціуму); *діяльнісного* (способи і форми виконання навчальних дій, спрямованих на усвідомлене оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю); *контрольно-оцінного* (самооцінювання і самоконтроль рівня власних навчальних досягнень); *рефлексивного* (самоаналіз, самооцінка, самокорекція процесу і результатів навчання та пошуку шляхів їх удосконалення) (Ключевые компетенции, 2006; Редько, Полонська, 2018).

Основними засобами навчання є підручники, рекомендовані/допущені МОН України до використання у шкільній практиці. Окрім них, за дидактичних потреб учитель може долучати до своєї роботи іншу навчальну літературу, електронні засоби та ілюстративні матеріали, які сприяють досягненню визначених цілей. Усі засоби доцільно застосовувати в комплексі, забезпечуючи взаємопов'язане і паралельне навчання усіх видів мовленнєвої діяльності. Для цього використовується відповідна система вправ і завдань, яка забезпечує збалансоване формування в учнів навичок і умінь в усному (аудіювання, говоріння) та писемному (читання, письмо) мовленні.

Програми зазначають, що відповідно до комунікативного та діяльнісного підходів значну увагу доцільно акцентувати на використанні інтерактивних видів мовленнєвої діяльності (навчально-мовленнєвих ситуацій, ролевих ігор, проектної роботи тощо), потенційні можливості яких дають змогу апроксимувати процес навчання іншомовного спілкування до реальних умов життєдіяльності в сучасному світовому просторі.

Тексти для читання та аудіювання мають бути побудовані на автентичному мовному матеріалі та містити актуальну тематичну інформацію, що слугує підґрунтям для організації іномовного спілкування в усному та писемному мовленні.

Об'єктами оцінювання навчальних досягнень учнів є уміння, визначені та представлені у змісті програм у межах кожної компетентності. Їх детальні характеристики окреслені дескрипторами, презентованими у програмах для всіх тем спілкування. Для кожного класу визначено показники сформованості умінь відповідно до видів мовленнєвої діяльності. Вони слугують орієнтирами для роботи вчителя.

У змісті програм вказується *орієнтовний мовний інвентар (лексика, граматики)*. Лексичний матеріал узгоджується з тематикою іншомовного спілкування у межах кожного класу. Представлений граматичний матеріал презентується та активізується відповідно до комунікативних потреб учнів. Указані мовні одиниці відповідають рівню А2 і В1 (Ніколаєва, 2003). Програмами також указано загальні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів 5–6 і 7–9 класів. Окреслено рівні та представлено дескриптори володіння іноземною мовою відповідно до європейських стандартів, зокрема якість сформованості комунікативної, лінгвістичної, граматичної, соціокультурної та загальнонавчальної компетентностей на завершенні 6 і 9 класів.

Модельними навчальними програмами презентуються *ключові компетентності*, на оволодіння якими спрямовується навчальна діяльність, й визначаються *уміння та ставлення*, що формуються в межах кожної з них. Зазначено, що ключові компетентності не формуються лише на одному уроці чи в межах серії уроків з певної теми, а є наскрізними, й оволодіння ними здійснюється упродовж усього навчального курсу, у тому числі засобами всіх навчальних предметів. Вони є *метапредметними*, і засадами для їх становлення є *наскрізні уміння*, формування яких не обмежується окремими завданнями чи певними етапами уроку. А відтак від учителя вимагається створювати сприятливі умови для цього, віддаючи перевагу особистісно-орієнтованому навчанню та використовуючи відповідні технології.

Програми презентують *мовленнєві функції*, на реалізацію яких у межах кожної теми/підтеми спілкування має спрямовуватися навчальна діяльність учнів.

У змісті програм представлена *орієнтовна модель тематичного планування*. Вона може слугувати методичною підтримкою діяльності вчителя, покроково вказуючи дидактичні дії, що доцільно йому здійснювати під час прогнозування своєї діяльності з учнями у межах теми чи підтеми іншомовного ситуаційного спілкування.

Отже, стисло представлені та інтерпретовані матеріали змісту і структури модельних навчальних програм з іноземних мов для 5–9 класів ЗЗСО дозволяють чіткіше усвідомити дидактичну та методичну сутність концептів, що слугують науково-теоретичними засадами для організації компетентнісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування, та окреслити місію вчителя у цьому процесі.

Також варто зазначити, що представлені модельні програми можна розглядати як типові, на підґрунті яких, за потреби, можуть створюватися програми для окремих шкільних колективів відповідно до наявних умов навчання.

Висновки. Стаття дає уявлення про особливості змісту і структури модельних навчальних програм з іноземних мов для 5–9 класів ЗЗСО. Зокрема, у них визначаються соціальні та педагогічні передумови трансформації цілей та змісту навчання іншомовного спілкування, зумовлених тенденціями розвитку сучасної світової спільноти, основними характеристиками якої є мобільність, полікультурність, мультилінгвальність.

У статті обґрунтовуються окреслені програмами методологічні засади конструювання змісту навчання, визначаються та інтерпретуються пріоритети, що можуть забезпечувати компетентнісно орієнтоване навчання іншомовного спілкування, пропонуються засоби, що сприяють формуванню ключових і предметних компетентностей.

Важливим пріоритетом змісту програм є інтерпретація сутності компетентнісного підходу до навчання іноземних мов, окреслення потенційних можливостей та компонентів ключових компетентностей (умінь і ставлень). У програмах розкривається дидактична та методична особливість процесу формування компетентностей, пропонується орієнтовний мовний інвентар для навчання іншомовного спілкування, який відповідає тематиці спілкування та узгоджується з рівнями навчальних досягнень учнів, запропонованих європейськими стандартами для певної вікової категорії учнів, представлено список наскрізних умінь, які можуть формуватися засобами іноземної мови, подано їх дескриптори та показники сформованості.

Зазначені матеріали змісту модельних навчальних програм можуть слугувати підґрунтям для організації компетентнісно спрямованого навчання іноземних мов у ЗЗСО та орієнтиром у професійній діяльності вчителів та методистів обласних/міських підрозділів освітньої галузі.

Питання результатів процесу компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у 5–9 класах ЗЗСО, який здійснюється за розглянутими у статті програмами, може стати предметом розгляду в наступних публікаціях.

Використані джерела

- [1] Про освіту: Закон України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- [2] Ніколаєва, С. Ю., (наук. ред.), (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ, Україна: Ленвіт.
- [3] Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (зі змінами в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6882019-%D0%BF>
- [4] Савченко, О. Я. (2018). Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти: Іншомовна галузь. Іноземна мова / розробл. під кер.: наказ МОН України від 21.03.2018 № 268. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyishkoli>
- [5] Шопулко, М. Н. (уклад.), (2018). Іноземні мови. 1–4 класи: типові освітні програми та методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018/2019 навчальному році. Харків, Ранок.
- [6] Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). Київ. МОН України.

- [7] Ключевые компетенции для обучения в течение всей жизни – европейские рамочные установки: рекомендации парламента и Совета Европы от 18 декабря 2006 года. О ключевых компетенциях обучения в течение жизни (2006/962/ EC). (2008). *Адукатар*. № 1 (13), С. 14–18.
- [8] Recommendation of the European Parliament and of the Council of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning. Official Journal of the European Union. 4.6. 2018. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)
- [9] Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. (2013). Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ. Ленвіт.
- [10] Редько, В.Г., Полонська, Т.К., Пасічник, О.С., Басай, Н.П., (2018). Концепція компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. Київ. «Конві Прінт».
- [11] Редько, В. Г. (ред.), (2020). Дидактичні та методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: навчально-методичний посібник. Київ. «Конві Прінт».
- [12] Полонська, Т. К., (2017). Сутність компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка; Інституту педагогіки НАПН України. Вип. 22 (1–2017). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, С. 294–300.
- [13] Редько, В. Г., (2018). Теоретико-методичні засади компетентнісно-діяльнісної технології навчання іноземних мов. *Fundamental and applied researches in practice of scientific schools: International Scientific Journal*. Number 2. Volume 26, P. 313–320.
- [14] Редько, В. Г., (2017). Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов у сучасних загальноосвітніх навчальних закладах: сутність, виклики і перспективи. *Іноземні мови в школах України*. № 4, С. 37–41.
- [15] Бим, И. Л., (2010). Цели обучения иностранным языкам на современном этапе. Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность. Обнинск, Титул, С. 39–46.
- [16] Мартинова, Р. Ю., (2004). Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: моногр. Київ. Вища школа.
- [17] Якиманская, И.С., (1994). Требования к учебным программам, ориентированным на личностное развитие школьников. И. С. Якиманская. № 2, С. 64–77.
- [18] Зорина, Л. Я., (1989). Программа – учебник – учитель. Москва. Знание.
- [19] Ляшенко, О. І., (2014). Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи. Монографія. Київ, Педагогічна думка.
- [20] Конышева, А. В., (2004). Контроль результатов обучения иностранному языку. СПб: КАРО, Мн. Изд-во “Четыре четверти”.
- [21] Об'єкти, функції і види контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів. (2008). Наказ МОН України від 20.08.2008 р. № 755.: URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/805/
- [22] Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2019/2020 навчальному році. (2019). Лист МОН України від 01.07.2019 р. № 1/11–5966. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-inozemnyhmov-u-2019-2020-navchalnomrotsi/>
- [23] Rychen, D.-S. and Salganik, L.H. (2003). Key Competencies for Successful Life and Well – Functioning Society; Edited by Gottingen: Hogrefe and Huber Publishers.
- [24] Pinter, A. M., (2006). Teaching Young Language Learners. Oxford: Oxford University Press.
- [25] Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. England: Pearson Education Limited.

References

- [1] Pro osvitu: Zakon Ukrainy. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).
- [2] Nikolaieva, S. Yu., (nauk. red.), (2003). Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. Kyiv, Ukraina: Lenvit. (in Ukrainian).
- [3] Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 (zi zminamy v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 lypnia 2019 r. № 688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6882019-%D0%BF> (in Ukrainian).

- [4] Savchenko, O. Ya. (2018). Typova osvithnia prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity: Inshomovna haluz. Inozemna mova / rozrobl. pid ker.: nakaz MON Ukrainy vid 21.03.2018 № 268. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyishkoli> (in Ukrainian).
- [5] Shopulko, M. N. (uklad.), (2018). Inozemni movy. 1–4 klasy: typovi osvithni prohramy ta metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v 2018/2019 navchalnomu rotsi. Kharkiv, Ranok. (in Ukrainian).
- [6] Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly. (2016). Kyiv. MON Ukrainy. (in Ukrainian).
- [7] Klyuchevyye kompetentsii dlya obucheniya v techenie vsey jizni – evropeyskie ramochnyie ustanovki: rekomendatsii parlamenta i Soveta Evropyi ot 18 dekabrya 2006 goda. O klyuchevyih kompetentsiyah obucheniya v techenie jizni (2006/962/ ES). (2008). Adukatar. № 1 (13), S. 14–18. (in Russian).
- [8] Recommendation of the European Parliament and of the Council of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning. Official Journal of the European Union. 4.6. 2018. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (in English).
- [9] Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. ta in.. (2013). Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv. Kyiv. Lenvit. (in Ukrainian).
- [10] Redko, V. H., Polonska, T. K., Pasichnyk, O. S., Basai, N. P., (2018). Kontseptsiia kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv pochatkovoii shkoly. Kyiv. «Konvi Print». (in Ukrainian).
- [11] Redko, V. H. (red.), (2020). Dydaktychni ta metodychni zasady kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv. «Konvi Print». (in Ukrainian).
- [12] Polonska, T. K., (2017). Sutnist kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: zb. nauk. prats Kamianets-Podilskoho nats. un-tu imeni Ivana Ohienka; Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy. Vyp. 22 (1–2017). Ch. 2. Kamianets-Podilskiy, S. 294–300. (in Ukrainian).
- [13] Redko, V. H., (2018). Teoretyko-metodychni zasady kompetentnisno-diiialnisnoi tekhnolohii navchannia inozemnykh mov. Fundamental and applied researches in practice of scientific schools: International Scientific Journal. Number 2. Volume 26, P. 313–320. (in Ukrainian).
- [14] Redko, V. H., (2017). Kompetentnisno oriietovane navchannia inozemnykh mov u suchasnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: sutnist, vyklyky i perspektyvy. Inozemni movy v shkolakh Ukrainy. № 4, S. 37–41. (in Ukrainian).
- [15] Bim, I. L., (2010). TSeli obucheniya inostrannym yazyikam na sroverennom etape. Metodika obucheniya inostrannym yazyikam: traditsii i sroverennost. Obninsk, Titul, S. 39–46. (in Russian).
- [16] Martynova, R. Yu., (2004). Tsilisna zahalnodydaktychna model zmistu navchannia inozemnykh mov: monohr. Kyiv. Vyscha shkola. (in Ukrainian).
- [17] YAKimanskaya, I.S., (1994). Trebovaniya k uchebnym programmam, oriietovannym na lichnostnoe razvitie shkolnikov. I.S. YAKimanskaya. № 2, S. 64–77. (in Russian).
- [18] Zorina, L. YA., (1989). Programma – uchebnyk – uchitel. Moskva. Znanie. (in Russian).
- [19] Liashenko, O. I., (2014). Testovi tekhnolohii otsiniuvannya kliuchovykh i predmetnykh kompetentnostei uchniv osnovnoi i starshoi shkoly. Monohrafiia. Kyiv, Pedahohichna dumka. (in Ukrainian).
- [20] Konyisheva, A. V., (2004). Kontrol rezultatov obucheniya inostrannomu yazyiku. SPb: KARO, Mn. Izd-vo “CHetyre chetverti”. (in Russian).
- [21] Obiekty, funktsii i vydy kontroliu i otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen uchniv pochatkovykh klasiv. (2008). Nakaz MON Ukrainy vid 20.08.2008 r. № 755.: URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_ospv/805/ (in Ukrainian).
- [22] Metodychni rekomendatsii shchodo vykladannia inozemnykh mov u 2019/2020 navchalnomu rotsi. (2019). Lyst MON Ukrainy vid 01.07.2019 r. № 1/11–5966. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shchodo-vykladannya-inozemnykh-mov-u-2019-2020-navchalnomrotsi/> (in Ukrainian).
- [23] Rychen, D.-S. and Salganik, L.H. (2003). Key Competencies for Successful Life and Well – Functioning Society; Edited by Gottingen: Hogrefe and Huber Publishers.
- [24] Pinter, A. M., (2006). Teaching Young Language Learners. Oxford: Oxford University Press.
- [25] Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. England: Pearson Education Limited.

Valerii Redko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Teaching Foreign Language at the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

CONCEPTUAL PRINCIPLES FOR DEFINING THE GOALS, CONTENT AND STRUCTURE OF MODEL CURRICULA IN FOREIGN LANGUAGES FOR 5–9 GRADES OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

The author examines and interprets the conceptual principles for defining the goals, content and structure of curricula in foreign languages for grades 5–9 of general secondary education institutions (GSEI), which were created by the team of authors headed by him. Attention is focused on the fact that the materials presented in the content of the curricula comprehensively reflect the concept of the New Ukrainian School and are consistent with the development trends of modern school foreign language education.

The proposed scientific and methodological concepts presented in the article make it possible to better understand the strategic directions for the development of modern GSEI, whose activities are guided by relevant curricula and should focus on the competence paradigm as a philosophy that forms an innovative view of education and fundamental principles of its development. It is in these directions that the mission of the updated curricula is interpreted.

The author defines social and educational prerequisites, substantiates scientific and methodological concepts that served as the basis for creating curricula, outlines the methodological principles of their content, analyzes and summarizes the didactic and methodological aspects of competence-oriented activities of students and teachers as the main subjects of the educational process aimed at achieving the goals and fulfilling the content of foreign language teaching in modern GSEI.

The content of the article can serve as didactic and methodological guidelines for revising the established views on the social mission of foreign languages in the modern globalized world society and the development of the content of school foreign language education, as well as to update the priorities in the professional work of foreign language teachers and all those who are involved in this field.

Keywords: model curriculum, foreign languages, goals, content and structure, competence-oriented teaching.